

Założenia koncepcyjne sympozjum Jagiellońskich Studiów Kulturowych

Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ

z okazji jubileuszu 650 lat Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku 2014

Kulturotwórcza misja uniwersytetu.

Paweł Włodkowiec

i jagiellońskie dziedzictwo myślenia o człowieku, narodzie i dialogu wspólnot

Jubileusz 650-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego stwarza wiele płaszczyzn refleksji w celu wydobycia wątków istotnych we współczesnych debatach wielu dziedzin nauk, ale także naświetlenia realnych problemów społecznych i kulturowych wybiegających daleko poza problematykę kształcenia uniwersyteckiego. Taką płaszczyzną refleksji ukazują pionierskie i do dzisiaj w pełni inspirujące koncepcje czołowych myślicieli Akademii Krakowskiej na przykładzie myśli Pawła Włodkowica z początku wieku XV. Powstałe wówczas bogactwo intelektualne i duchowe obecne jest w nie zawsze docenianym i rozumianym dziedzictwie kulturowym Uniwersytetu, choć ma ono znaczenie w wymiarze europejskim. Jest ono twórczym źródłem w myśleniu o wyzwaniach czasów współczesnych dotycząc fundamentalnych prawd o człowieku, organizacji i wartościach życia społecznego oraz sensie i zadaniach kultury. Wartości te podejmuje się wykorzystać i zintegrować projekt Jagiellońskich Studiów Kulturowych Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ proponując organizację konferencji o tytule: ***Kulturotwórcza misja uniwersytetu. Paweł Włodkowiec i jagiellońskie dziedzictwo myślenia o człowieku, narodzie i dialogu wspólnot.*** Wydarzenie to wkomponowałyby się w obchody jubileuszu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, potwierdzając zarazem ogromny „kapitał programowy” dziedzictwa jagiellońskiego dla mającego się odbyć w roku 2016 Światowego Spotkania Młodzieży, potwierdzając swój rozwojowy, otwarty i zorientowany na przyszłość charakter.

Znaczenie kontekstu:

Współczesny świat przeżywa nie tylko kryzys gospodarczy. Ogromne kapitały zaangażowane w umocnienie myślenia technokratycznego i utylitarnej skuteczności funkcjonowania cywilizacji technicznej doprowadziły do swojego przeciwieństwa w postaci bankructwa systemu ekonomicznego bogatych krajów Europy i świata. W powiązanim z działalnością gospodarczą systemie polityki i stosunków międzynarodowych w każdej niemal części świata powstają niespotykane od dawna w tak nasilonej i regularnej skali konflikty zbrojne, równie niespotykane w swym zakresie akty terroryzmu, napięcia etniczne i niebywale kontrasty socjalne pomiędzy tymi, którzy umierają z głodu i tymi, którzy sterują gospodarką i dzierżą władzę. Poszukiwanie rozwiązań przebiega w nieskuteczny, jak widać,

do tej pory sposób. Konieczne jest wypracowanie innego sposobu myślenia, ale nade wszystko innego systemu wartości, który generuje narastające i niesterowalne zjawiska.

W poszukiwaniach tych odwołać musimy się do całego dziedzictwa intelektualnego ludzkości w twórczej współpracy i dialogu kultur, w tym także do rewitalizacji własnego dorobku największych umysłów nauki, w większym stopniu doceniając myślenie o sposobie i celach, a nie tylko technice i technologii życia człowieka. Konferencja nawiązywać ma do myśli wielkiego klasyka humanistyki wczesnego polskiego Renesansu, myśliciela, wybitnego profesora i rektora Akademii Krakowskiej, który wslawił się wielkim wsparciem króla Władysława Jagiełły pełniąc funkcję jego bardzo aktywnego przedstawiciela na soborze w Konstancji (1414-1418), **Pawła Włodkowica**, który w latach 1414-1415 pełnił także rolę rektora Akademii. Odwołanie się do tak zasłużonej, choć niedocenianej postaci, szczególnie do jego prekursorskiej myśli społecznej, prawniczej i niezwykle głęboko ujętej myśli teologicznej jest próbą ukazania zarówno znaczenia jej samej, jak i kulturotwórczej roli Akademii w jej funkcjach o jakie zadbać powinno każde, całkiem współczesne społeczeństwo, które zagrożone jest przekształceniem uniwersytetów w podporządkowane prawom rynku placówki utylitarnie rozumianej edukacji. Tak rozumiane dziedzictwo eksponuje godność człowieka i prawa narodów, uniwersalistyczne komponenty refleksji o człowieku stwarzając podstawy zupełnie nowych i jakże dzisiaj koniecznych perspektyw myślenia o aksjologicznych podstawach bytu społecznego, współistnieniu i relacji wspólnot oraz podstaw interakcji kulturowych, praw człowieka i praw kulturowych niezależnie od siły i standardu ekonomiki jego środowiska.

Aby ukazać zintegrowany intelektualnie i kulturowo charakter tradycji jagiellońskiej na konferencję zaproszeni zostaną spadkobiercy dawnego Wydziału Teologicznego, który w poszerzonym zakresie reprezentuje współcześnie Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Kontynuacja tradycji dialogu, wymiany i otwarcia intelektualnego, każe zaprosić także przedstawicieli innych uczelni, dla których dziedzictwo to jest wartością umysłowości i duchowości europejskiej o znacznych walorach uniwersalizujących. W tej mierze stanowić ono może podstawę wzajemnego poszanowania, zainteresowania i wzajemności w relacjach międzykulturowych i być sprawdzoną ofertą trwałego porządku w relacjach międzynarodowych w rozbitym i podzielonym świecie procesów globalizacji.

Z wymienionych powyżej względów konferencja stanowić może przygotowanie do szerszego projektu, który dziedzictwo jagiellońskie czyni żywym komponentem współczesnych realizacji wartości Pawła Włodkowica przeniesionych na grunt krakowskich Światowych Spotkań Młodzieży planowanych na rok 2016. Młodzież ta będzie miała szansę zauważenia i być może bliższego poznania wartości kulturowych zrodzonych w środowisku myślenia jagiellońskiego, współcześnie wartych neo-renesansowego skoncentrowania wokół człowieka, dialogu i rozwoju i w tym sensie daleko wychodząc poza przestrzeń kulturową tej części Europy. Światowe Spotkanie Młodzieży jest takim właśnie rodzajem „wyjścia” poprzez dobrowolne, choć inspirowane chrześcijańską wrażliwością, „przyjście” do miejsc pełnych kulturowego bogactwa, wiary w sens wzajemnego uczenia się, odkrywania i tak pojętego rozwoju. Proponowana konferencja może być z jednej strony owocem, ale z drugiej

przygotowaniem i zaproszeniem do budowania żywej ścieżki działania o wielu wymiarach, które jest tyleż promocją, ale i ofertą, spotkaniem, ale i rozesłaniem wici z wiadomością o „dobrym projekcie”. Warto zdać też sobie jasno sprawę jakie wartości i jakie potrzeby, jakie myślenie owocuje perspektywą tak wielokulturowego, światowego w swym wymiarze spotkania, które potwierdza w istocie sens przesłania, jakie zostawił i tak konsekwentnie głosił swym dziełem Włodkowiec.

Problematyka

Zakres tematyczny symposium odpowiadać ma wskazanym powyżej celom, wychodząc od fundamentalnych wartości, które stanowią o źródle działalności człowieka zarówno w wymiarze indywidualnym, społecznym i instytucjonalnym. To właśnie takie ośrodki jak uniwersytety brały na siebie misję ich odkrywania, wspierania ale też zwykłego opisu i rozumienia, wyjaśniania i ochrony przed redukcją zarówno w wymiarze intelektualnym, jak i praktycznym, w postaci uproszczonych i zdehumanizowanych koncepcji działań społecznych. Jagiellońskie dziedzictwo unikalnego na swoje czasy środowiska jakie reprezentował Paweł Włodkowica do dzisiaj zachowuje niezwykle inspirujące, a na ówczesne czasy absolutnie pionierskie i trudne do przecenienia walory. Było ono wszak głęboko zakorzenione w systemie wartości żywych i rozwijanych w Akademii Krakowskiej już od początku XV wieku i wynikało z jeszcze szerszego kontekstu otwartości, dialogiczności, i wspólnotowego myślenia wyrażanego w postawie kluczowych grup społecznych wielokulturowej przestrzeni spotkań, współpracy i przenikania społeczności tej części Europy. Misją Akademii było więc nie tylko wyrażanie, objaśnianie i opis wartości kulturowych jakie zaistniały w przestrzeni społecznej swego środowiska. Misja ta sięgała celów znacznie dalszych, realizowała kreatywną zdolność człowieka do odkrywania swego antropologicznego i aksjologicznego fundamentu, dalekiego od wartości funkcjonalnego utylitaryzmu i jakże dominującego współcześnie urynkowania, komercji i technologicznych fascynacji redukujących funkcje uniwersytetu do usługi wyspecjalizowanych grup ekspertów.

Jest to przedsięwzięcie, ale i system założeń, na których budować można daleki od redukcji sposób myślenia o człowieku, wspólnocie, ale i właściwym dialogu kultur, w których są one traktowane podmiotowo, a sam proces interakcji ma charakter transgresyjny, ujawniający i waloryzujący, a nie porzucający tożsamość każdej z nich. Takie założenia niemal bezpośrednio wyrażone zostały w całokształcie działalności wielu najbardziej uznanych uczonych i myślicieli Akademii okresu jagiellońskiego dając podstawy do mówienia o zwartym kompleksie teoretycznym kształtującym podstawy nauk humanistycznych i społecznych. Dają one bardzo solidne ramy dla rozwoju Jagiellońskich Studiów Kulturowych (seria w czasopiśmie „Politeja” o tytule „Jagiellonian Cultural Studies” 2012/20/1).

Propozycja tematyczna symposium wyodrębnia cztery bloki tematyczne:

1. Uniwersyteckie animacje odkrywania osobowego i społecznego wymiaru kultury

Blok ten ogarnia fundamentalne zasady definiowania podstawowych kategorii rzeczywistości kulturowej jakie inspirowane były pracami przedstawicieli Akademii Krakowskiej XV i XVI wieku z Pawłem Włodkowicem na czele w celu określenia kierunkowych wartości tworzących wspólnoty kulturowe, szczególnie narodowe, istotę tworzących je więzi oraz motywy wyboru ładu normatywnego zarówno w relacjach wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Blok ten składać się będzie z części historycznej, która przedstawi zasadnicze wyzwania epoki i wartości kultury umysłowej, teologicznej, która przywoła fundamentalne aksjomaty myślenia o człowieku, jego godności i osobowych źródłach kultury, oraz prawnej, która przekładała ale i wyrażała wspomniane wartości w system obowiązujących norm życia społecznego.

2. Wspieranie zasady poszanowania rdzennych wartości wspólnot

Do właściwego zrozumienia zasad normujących relacje międzykulturowe niezbędne jest zidentyfikowanie sposobu traktowania rdzennych wartości każdej ze wspólnot kulturowych. Jagiellońskie inspiracje jakie stanowiły o systemie wartości nazwanych „ideą jagiellońską” jaką głosił i promował Włodkowic i co oddziaływało daleko poza środowisko Akademii Krakowskiej jest bezcennym arsenałem wartości i koncepcji jakie poszukują współczesne narody w poszukiwaniu rozwojowego traktowania swej tożsamości, edukacji społecznej i wizji swej wspólnoty. Gdyby pionierskie dzieło Włodkowica dotyczące prawa narodów poszerzyć o prawa do kultury, do tworzenia i ochrony tożsamości kulturowej to byłby on niezwykle inspirującym źródłem do współczesnego rozumienia „praw kulturowych” (cultural rights) z określonym jednocześnie kryterium ich uznawalności w postaci uznania prymatu wartości nad potrzebami i poszanowania praw innych wspólnot.

3. Uniwersytet w symbolicznym uniwersum dialogu kultur

Nie tylko międzynarodowe korporacje i organizacje międzynarodowe, ale przede wszystkim uniwersytety są wyspami pomiędzy którymi tworzą się mosty komunikacji międzykulturowej. Opiera się ona nie na wymiernym i skalkulowanym interesie, ale pełnym godności i szacunku rozumieniu innych systemów wartości, dróg rozwojowych społeczności i narodów. Te kulturotwórcze odkrycia środowisk uniwersyteckich, stanowiąc ich misję, wypełniały i wypełniają przestrzeń uniwersum symbolicznego w jakim odbywa się dyskurs i wymiana wartości pomiędzy konkretnymi kulturami. Wartości jagiellońskie stają się w tych relacjach nie tylko szansą, ale warunkiem współczesnego ładu społecznego, nabierają coraz bardziej strategicznych wymiarów w świecie coraz bardziej współzależnych i przenikających się społeczności.

Publikacje przygotowane na sympozjum stanowiąc będą kolejny tom Serii „Politeji”: „Jagiellonian Cultural Studies” oraz budować projekt udziału w Światowym Spotkaniu Młodzieży w roku 2016 stanowiąc ofertę w międzykulturowym dyskursie i dialogu ludzi oraz wspólnot jaki potwierdzi tym

spotkaniem swój realny sens, potrzebę i dynamikę rozwoju, stanowiąc jednocześnie najbardziej spektakularny przykład realizacji wartości jagiellońskich oraz idei Pawła Włodkowica.

Przygotował: dr hab. Leszek Korporowicz prof. UJ

Instytut Studiów Międzykulturowych WSMiP

Sierpień 2013